

PAPER DETAILS

TITLE: GEORG TRAKL'DA KUTSALIN TEZAHÜRLERİ

AUTHORS: Gözde FIDANOGLU

PAGES: 345-353

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/621171>

GEORG TRAKL'DA KUTSALIN TEZAHÜRLERİ

Gözde FİDANOĞLU*

ÖZ

20. yy önemli şairlerinden biri olan 1887-1914 yılları arasında yaşamını sürdürmüş Georg Trakl'ın, Türkçeye çevrilmiş şiirlerinden yola çıkılarak, şiirlerinde yaşamın ona bahsedemediği umudu ve bu umudu besleyecek olan kutsalı yeniden aradığı söylenebilir. Duygusal dalgalanmaları sebebiyle başvurduğu uyuşturucu onu ölüm ve yaşam arasındaki sınırda yaşamaya yönlendirmiştir. Halet-i ruhiyesi zaten çok ta sağlıklı olmayan Trakl için savaş bardağı taşıran son damla olmuştur. Hem ülkesi hem de ruhu için kıyım olan bu dönemde gördüklerine daha fazla dayanamayarak yaşamına kendi elleriyle son veren şairin şiirlerinde alenen kendini gösteren yoğun melankoli ve acı bir yana, kutsalın tezahürleri de okurları tarafından varlıkları sobelenmek üzere satır aralarına gizlenmiştir. Gizini koruyan bu satırlarda metinlerarası ilişki kurmanın pek çok yönteminden biri olan “kapalı gönderme” ye çokça başvurmuştur. Bu çalışmada; Georg Trakl'ın, Gertrude Durusoy ve Ahmet Necdet tarafından *Akşamları Kalbim*, Ahmet Cemal tarafından *Bütün Şiirlerinden Seçmeler* ve son olarak Hikmet Kayahan tarafından *Akşam Vakti* başlıkları altında Türkçeye çevrilen eserlerden yararlanılmıştır. Bu çalışmalarda yer alan şiirlerinin *Yeni Ahit* ile olan bağlantıları taranmıştır. Seçilen şiirler ile *Yeni Ahit* arasındaki metinlerarası ilişkiler tespit edilmeye çalışılmış, bu tespit ile şairin ilişki kurduğu inanç ve şiirlerinin kaynaklarının ortaya çıkarılmasına katkı sağlanması amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Georg Trakl, Metinlerarasılık, Yeni Ahit, İncil, Dini Motifler.

DIE ERSCHEINUNGEN DES HEILIGEN IN GEORG TRAKL

ZUSAMMENFASSUNG

Aus den türkisch übersetzten Gedichten Georg Trakls, der zwischen 1887 u. 1914 sein Leben geführt hat und einer der wichtigsten Dichter des 20. Jh. war, kann man herausfinden, dass er die Hoffnung, welches das Leben ihm nicht ausstatten konnte und das Gewichte, welches diese Hoffnung unterstützt, nochmal das Heiligen gesucht hat. Seine emotionale Instabilität hatte ihn zu einem Dasein an der Grenze zwischen Leben und Tod getrieben. Trakl hat psychische Störungen und der Krieg ist der Funke ins Pulverfass für sich. Diese Periode ist für seinen Geist und sein Gebiet. Er wählte den Freitod, dadurch dass er diese Handlungen nicht aushalten konnte. In seinen Gedichten gibt es die Dichte Melancholie und die Traurigkeit. Daneben gibt es die Erscheinungen des Heiligen. Trakls Art ist mythisch. Daher verwendet er gerne die Intertextualitätsmethoden. Es gibt drei Gedichte von Trakl, die ins türkische übersetzt worden sind: „Akşamları Kalbim“, die Übersetzer des Gedichts sind Gertrude Durusoy und Ahmet Necdet, „Bütün Şiirlerinden Seçmeler“ der Übersetzer des Gedichts ist Ahmet Cemal und „Akşam Vakti“ der Übersetzer des Gedichts ist Hikmet Kayahan. Diese Gedichte und noch manche Gedichte von Trakl wurden in dieser Arbeit/diesem Werk bearbeitet. Die Gedichte in diesen Werken wurden auf den Zusammenhang mit dem Neuen Testament untersucht. Es wurde versucht die Intertextualität zwischen den ausgewählten Gedichten und dem Neuen Testament nachzuweisen. Die Absicht dabei war, die Glaubensrichtung des Dichters und den Ursprung seiner Gedichte darzulegen.

Schlüsselwörter: Georg Trakl, die Intertextualität, Neues Testament, die Bibel, die religiösen Motiven.

* Balkanlar İlkokulu, Almanca Öğretmeni, gzdvrn@gmail.com

Ülkemizde pek tanınmayan, Avusturyalı şair ve oyun yazarı Georg Trakl, 3 Şubat 1887'de Salzburg'da orta sınıf Protestan bir ailenin dördüncü çocuğu olarak doğdu. Ailesi Protestan olduğu halde Katolik bir ilkokula giden Trakl, 1897 yılında bir devlet lisesine başladı. Okuldaki başarısızlığı sebebiyle bir yıl sınıfta kaldı. Bu dönemde duygusal değişimler gösterdi ve bir grup Bohem arkadaşı ile Dostoyevski, Nietzsche, Verlaine ve Baudelaire'in eserlerini okumaya başladı (Schneditz 1951). Beş arkadaşı ile önce *Apollo* isimli şairler birliğini daha sonra da *Minevra*'yı kurmuştur. (Aytaç 2012)

Ruhsal durumunun kötüye gitmesiyle beraber okulda da başarısız olmuş, lise öğreniminde bir yıl sınıfta kalmıştır. Sonraki sene de yapamayacağını anlayan şair, okulu bırakarak bir eczacının yanında kalfa olarak işe başlamıştır (Aytaç 2012: 180).

Bu süreçte şiir yazmaya devam eden Trakl, 1913 yılında ailesini ziyaret etmiştir. Bu ziyaret sonucu derin bir depresyona girmiş ve iyileşme umudunu yine şiirlerinde aramıştır. Aynı yıl *Gedichte* (Trakl 1913) isimli kitabı Kurt Wolff tarafından basılmıştır. Trakl'in yakınları dışında pek rağbet görmeyen bu eser onun depresyon nöbetlerini her ne kadar tetiklese de *Sebastian im Traum* (Trakl 1915) isimli eser için çalışmaya başlamıştır (Weichselbaum 1992). Kendisinden oldukça yaşlı biri ile mutsuz bir evliliği olan yetenekli Piyanist Grete'nin 1914'te hastalanması sonucu Berlin'e onu görmeye giden Trakl'in, burada şair Lasker-Schüler ile tanışması, Brenner çevresine girmesi ile mümkün olmuştur (Aytaç 2012: 183).

1914 yılının Haziran ayında Birinci Dünya Savaşı patlak vermiştir. Trakl bir sıhhiye taburunda eczacı teğmen olarak göreve başlamıştır (Trakl 1969: 167). Zaten duygu durumu çok da iyi olmayan Trakl, Grodek semti yakınlarında doksan yaralı askerle ilgilenmesi için görevlendirildiğinde yanında ne hekim ne de yeterli ilaç vardı. Ölümle mücadele eden bu insanlara yardım edememenin hissettirdiği acıyı dindirememesi onu intihara sürüklemiştir (Aytaç 2012: 184). Başarısız olan bu intihar girişimi sebebiyle Ekim ayında Krakau'da hastaneye yatırılmıştır. 1914 yılının 3 Kasım'ında aşırı dozda kokainden büyük olasılıkla intihar sonucu ölmüştür. (Cemal 1995: 9)

Bu trajik yaşam hasadının alegorik anlatım biçimi ile desteklenen kıyamet günü, dışavurumcu benzetmelerle kendini açık bir şekilde göstermektedir. Hal böyleyken; bu yitik ruhun zihnimize ağ atan dizelerine düşerek, onların İncil'deki tezahürlerini bulmak ve dinsel sembolizm etkisi yaratan bu çağrıya kayıtsız kalmak bizce mümkün değildir.

Metinlerarasılık Kavramı ve Edebiyatta Yeni Ahit ile Kurulan Metinlerarası İlişkiler

Metinlerarasılık kavramının ortaya çıkışından bugüne kadar eleştirmenler bu konuda kimi zaman birbirini tamamlayıcı, kimi zaman ise birbirini düzeltten tanımlarda bulunmuşlardır. Kavramın tarihsel gelişim ve/veya dönüşümünü izlemek, konu üzerinde inceleme sunan eleştirmenlerin de vurguladığı gibi bizi kesin bir tanıma veya sabit bir alana götürememektedir. Bu sebeplerle kavramı bazı kuramcılar ile kısaca tanıtmak,

kavramın tarihini, bugünkü kullanım ve uygulamalarının neden ve nasıl olduğuna ve böylece de gelişimine tanık olmamıza yarar sağlayacaktır.

Metinlerarasılıkta temel terim olan “metin” farklı açılımlara sahiptir. İlk çağrıştırdığı “ sözcelerden oluşan sözlü ya da yazılı kompozisyon” olan bu terim, Kubilay Aktulum’a göre “artık yazıyla eş değerlidir” (Aktulum 2011:94). Yazının eş değeri olarak anlam kazanan metin Halliday’a göre bir bütündür ve bir dil bütüncesi olarak metin, sözcük ve tümcelerden oluşan ancak onlardan yalıtık bir biçimde, bağlam içinde işlev görür (Halliday & Ruqalya 1989).

Vardar ise dilbilimde metni tanımlarken; “inceleme konusu olan düzlemde ki sözceler bütünüdür” der (Vardar, 2000: 73). Graham Allen *Intertextuality* (Metinlerarasılık) adlı kitabının sonundaki sözlük bölümünde, “metin” kelime kökünün Latince ’de “dokumak”, “dokuma” anlamına gelen “textere”, “textum” sözcüklerinde bulunduğunu belirtirken (Allen 2000), Walter Ong’ un da *Sözlü ve Yazılı Kültür* (Ong 2014) adlı kitabında aynı meseleye dikkat çektiği görülür (Aktulum 2007: 165).

Metinlerarasılık bir disiplin olarak irdelenmeye başladıktan sonra edebiyatta özgünlük ve yaratıcılık kavramlarının kıstasları yeniden sorgulanmaya başlanmıştır. Kendisinden daha önce yazılmış ya da anlatılmış metinlerden etkilenmeyen saf bir metnin bulunamayacağı yargısına varılmıştır. Metinlerarasılık terimi, her ne kadar Julia Kristeva tarafından ortaya atılmış ise de, kavramın özü Rus eleştirmen Mikhail Bakhtin’e aittir.

Metinlerarası ilişkilerin vuku bulmasını (açığa çıkmasını) sağlayan Bakhtin’e göre;

“Düz yazı kullanan sanatçı başkasına ait sözcüklerle dolu bir dünyada devinir kendi yolunu arar bu sözcüklerin arasında. Dil kullanan her topluluğun mensupları, başkalarının değerlendirmeleri ve yönelimlerinden bağımsız, yansız ‘dilbilimsel’ sözcükler değil, başka seslerle dolu sözcükler bulurlar önlerinde. Kendi bağlamından gelen her sözcük aslında bir başkasının yorumuyla belirlenmiş farklı bir bağlamdan kaynaklanır. Düşünceleri çoktan işgal edilmiş sözcüklerle karşılaşır yalnızca” (Bakhtin 2001: 21).

Kristeva’ya göre metinlerarası; bir metnin önceki bir metni yinelemesi değil, sonsuz bir süreç, metinsel bir devinimdir. Metinlerarasılık, başka bir metne ait unsurları taklit etmek ya da onları olduğu gibi kopyalayarak yeni bir metne sokmak değil, bir yer ya da bağlam değiştirme (transposition) işlemidir. Kristeva metni, hep bir metinlerarası görüngüde tanımlamasından dolayı ona göre metnin metinlerarası olmasının nedeni, onun alıntılanan ya da taklit edilen başka unsurları kapsamaması değil onu üreten yazının önceki metinleri bozup bir yeniden dağılım işleminden geçmesindendir. Bakhtin için söylem yarı yarıya başkasının söylemi olduğundan bu noktada Kristeva ile tamamen ayrı düşerler. Bakhtin kendi inceleme nesnesini artsüremli bir yaklaşımla toplumsal boyutta ele alır. Bu açıdan Bakhtin’in yapmak istediği insanın ürettiği her şeyi bir metin olarak ele almak ve ele alınan bu metin ile insanı anlamaya çalışmaktır. Bu kavramı Batı Edebiyatına kazandıran Kristeva için her iki özne de, yani yazan da, okuyan da, tekrar yazılarak yeniden okunan da bizzat

metnin kendisidir. “Her metin bir başka metnin sindirilmesi (absorption) ve biçim değiştirmesidir (transformation)” (Ecevit 2011: 153).

Barthes da Kristeva gibi kurmaca metinlerde ‘ana-metin’ ile ‘alt-metin’ (gönderge metin) arasındaki ilişkileri “yazımerkezli” olarak ele alır. Barthes metni temellendiren şeyin, kapalı hesaplanabilecek bir içyapı olmadığını ama metnin başka metinlere, başka kodlara, başka göstergelere açılma noktası olduğunu ve metni yapan şey metinlerarası ilişkiler olduğunu belirtir. Bu doğrultuda Barthes’a göre metin kendi içerisinde kapalı bir bütün değildir, metinlerarası düzlemde kendinden önceki metinler doğrultusunda ele alınabilmektedir. Barthes, Kristeva’nın bütünlüğü çözmeye görüşünün bir adım ötesine geçmiş, metnin kendi içinde bir bütün oluşturmadığını öne sürerek metnin başka metinlerle olan bildirişimine yönelmektedir. Metinlerarasılık “yazarın ölümü”dür diyen Barthes; metnin, sadece yazarın yarattığı eser değil, aynı zamanda diğer metinlerle olan kendi içindeki parçalardan ayrı bir yapıt olduğunu savunur. Böylece metinlerarasılığı başka bir boyuta taşıyarak yazarı devreden çıkartır (Irwin 2008: 227).

Genette, uçsuz bir alan olan metinlerarasılığı daraltıp onu belli gruplandırmalara tabi tutarak metinleri yorumlamak yerine ana metin ile alt metin arasında oluşan biçimsel değişiklikleri belirtmiştir. Somut betimlemelere yönelmiştir. Genette, *Palimpseste. Die Literaturaufzweiter Stufe* (Genette 1982) isimli eserinde bir metnin başka bir metin ile ilişkisiz olamayacağını aktarır (Aktulum 2007: 20).

Eserinde metinlerarasılık yöntemleri üzerine geniş fikirler geliştiren Genette, kavramı Antik Çağ’dan günümüze kadar yazılmış eserler üzerinden göstermeye çalışmıştır. İki metin arasındaki ilişkileri incelemesinde Gürsel Aytaç’ın dilimize “metinaşımı” olarak aktardığı “Transexualitat” kavramını üst başlık olarak kullanmıştır. Bu ilişkileri beş alt başlık olarak şu şekilde sıralar: (Aytaç 1997)

1. Intertextualitat (Metinlerarasılık): Bir metnin başka bir metinde saptanabilir olması.
2. Paratextualitat: Metin ile başlığı, alt başlığı, ara başlığı, önsözü, sonsözü, okur için açıklamaları, girişleri, dipnotları, açıklamaları vb. arasındaki ilişkiler.
3. Metatextualitat: Bir metnin öncel bir metne yorumlayıcı özellikle de eleştirel bir göndermede bulunması.
4. Hypertextualitat: Transformation ve Imitation olmak üzere iki türdür. İlkinde konu aynı kalıp biçim değiştirken, ötekinde biçim korunup konu değiştirilir.
5. Architextualitat: Bir metnin türler arası bağıntısı veya hangi türe ait oluşunu belirtmesidir (Ekiz 2006: 21).

Eco’ya göre; “metinlerarası, sezgi geleneğinin bir biçimidir ve diğer yazarlara ima edilen metin bölümleri, metin dışı ve metin içi dilsel öge bağlantıları esere yerleştirilir.” Eco’yla birlikte alıntının, yinelemenin, sanatın neredeyse tüm biçimleri dışında, tüm yaşamımızı sardığı, belirlediği bir dönemden geçtiğimizi söyleyebiliriz” (Aktulum 2011: 416).

Genellikle yazın metinlerinde ele alınan bu kavramı tüm metin türlerinde bulmak mümkündür. Özünde bir biçim tercihi olan metinlerarasılık, tercihi tamamen

yazara ve onun okur tipi yaratma isteğiyle ilişkilidir. Anlatı alıcısı konumunda olan okur, elindeki metni çözmeye çalışandır. Okur kendi algısına göre metni alıntıladiğından metin tekanlamlı olmaktan çıkar, çoksesli konuma ulaşır.

Asgari olarak iki metnin varlığından söz ettiğimiz metinlerarasılığın söz konusu olduğu yazımlarda yazar ve okur önemli bir rol oynar. Okurun postmodern kurama göre bütünlüğün içerisine girmesi, diğer bir deyişle kurmacanın kurmacası olması (üstkurmaca) kaçınılmaz bir unsurdur. Yazar, önceki metinle bir ilişki kurar ve bu ilişkiyi bilinçli olarak okura hissettirir. Böylece okuru bir izi takip etmeye teşvik eder.

Metinlerin bir bağ oluşturmaları oldukça eskidir. Fakat iki ya da daha çok edebî tür metnin arasındaki ilişki günümüze kadar çeşitli şekillerde tanımlanmıştır. Burada esas olarak Hitabet (Rhetorik) Sanatı ele alınmıştır. Bu durumu (kavramın geçmişten bu yana kullanıla geldiğini) şu şekilde örnekleyebiliriz; Orhan Pamuk, *Kara Kitap'ta* (Pamuk 2003), "esrarını Mesnevi'den aldım" derken Şeyh Galib'in *Hüsn-ü Aşk'ına* (Galib 1782) atıf yapar. Şeyh Galib'de *Hüsn-ü Aşk'ta*, "esrarını Mesnevi'den aldım / çaldımsa da miri malı çaldım" diyerek *Mesnevi'*ye atıf yapar ve bunu açıkça ifade eder.

Ülkemizde kuramsal olarak yapılan ilk çalışma Fransız Dili Profesörü Tahsin Yücel'e aittir. Yücel *Yazın, Gene Yazın* (Yücel 1995) başlıklı eserinde *Başkasının Yapıtı* isimli denemesinde konuya yer vermiştir.

Kültürün en temel öğelerinden din olgusunu, kültürün yazıya yansması olarak kabul edilen edebiyatta da varlığını göstermiştir. Madde ve manadan oluşan insanın mana yani öznel olan yönünden beslenir ve maddede şekil bulur edebiyat. Bu yansıma iç dünyasında inanç vardır ve din inancın bir koludur. Bu nedendendir ki insanların eserlerinde dini inançlarına yönelik göndermeler görmek kaçınılmazdır. *Kutadgu Bilig* (Hacip 2016), *Divan-ı Hikmet* (Yesevi 2010) gibi İslam dini öğretilmeye çalışılmış eserler, bu duruma yönelik örneklerdendir. Aynı şekilde Batı dünyasının da inancı doğrultusunda hem Türk hem de diğer edebiyatlarda *İncil'e* göndermeler yapılmıştır. Örneğin; İhsan Oktay Anar, *Amat* (Anar 2005) isimli eserinde "Ohannes, Nuh Usta'yı Cadıkazık Hamamı'nda güzelce yıkar." Burada *İncil'de* anlatılan İsa'nın vaftiz edilmesi ile benzerlikler söz konusudur (Bulut 2015). Venedikt Yerefojev'in *Moskova Petuşki* (Yerefojev 2017), Jeanette Winterson'un özyaşam öyküsünü anlattığı *Tek Meyve Portakal Değildir* (Winterson 2000), Nietzsche'nin *Böyle Buyurdu Zerdüş* (Nietzsche 2009), Samuel Beckett'in *Godot'yu Beklerken* (Beckett 2012), Hermann Hesse'nin *Siddhartha'sında* (Hesse 2017) ve özellikle çalışmamızın ismi olan Georg Trakl'in şiirlerinde Yeni Ahit'ten izler bulmak mümkündür.

Trakl'in hem metinlerarası, hem metin içi yolculukları barındıran şiirleri, bizi farklı alanlardaki öğeleri irdelemek için metinlerarasılık teorisi aracılığıyla bir çalışma yapmaya çağırır. Şairin anıları, kendisinin kişiliği ve eserlerinin kaleme alındığı objektif yapıtlar dışında, bu güne kadar yapılan çalışmaların gösterdiği üzere; yapıtlarında farklı yazarlar ile olan bağlantısı, yapısal, kurgusal, düşünsel, metafiziksel, psikolojik, sosyal ve kültürel araştırmalar kaleme alınmasına nazaran "dinsel" bir yolculuğa çıkılmamıştır. Bahsi geçen alanlara ışık tutmayı amaçlayarak nihayetlenirilen çalışmalarda, dinsel semboller yalnızca var kabul edilmiş, bu sembollerin Yeni Ahit'e metinlerarası bir gönderge ve/veya izlek oluşu ekarte edilmiştir. Karanlıkta kalan bu yön için söz konusu çağrıya kulak vererek, seçtiğimiz üç şiirin Yeni Ahit ile olan bağlantısını açıklamaya

çalışılacaktır. Bu açıklamada Trakl'ın şiir çevirilerinin bulunduğu *Akşam Vakti* (Trakl 1989), *Akşamları Kalbim* (Trakl 2006) ve *Bütün Şiirlerinden Seçmeler* (Trakl 1995) isimli eserlerden başat olarak yararlanılacaktır.

Metinlerarasılığın Kavramsal Yolculuğunda Yeni Ahit'i İzlek Edinen Üç Şiiri ile Georg Trakl

Trakl'ın şiir çevirileri bulunan *Akşam Vakti*, *Bütün Şiirlerinden Seçmeler* ve *Akşamları Kalbim* isimli eserlerin her birinden birer şiir seçilerek devam edilecek bu çalışmada ilk olarak Hikmet Kayahan tarafından kaleme alınan *Akşam Vakti* kitabı ile başlayacağız. Kayahan Önsöz'de: "Benim çevirmen olarak görevim okura bir yorum/anlam anahtarı sunmak değil. Tek görevim, 'ayna'nın üzerindeki yabancı dil tozunu silmek, bir şairin "iç monologlarını" başka bir dilde, başka gözlere sunmak" der (Kayahan 1989: 10). İşte tam da bu nedenle çalışmamızda seçilen şiirlerin Yeni Ahit'e olan izleklerini bulmak ve göstermek ile yetineceğiz.

Trakl'ın *Verklärung* şiiri Kayahan tarafından *Nurlanma* olarak dilimize çevrilmiştir. Altı kıta şeklinde yazılan şiirin dini atmosferi henüz başlıkta kendini belli eder. Bu düşüncemiz dördüncü kıtada geçen "rahip" ve altıncı kıtada geçen "Meryem" ile ete kemiğe bürünür. "*Bir beyaz bir melek ziyaret eder Meryem'i*" (Kolektif 2014: 1081) dizesi, okuyana *Luka İncil*'inde geçen: "Meryem'in ziyaretçisi aslında bir insan değildi. O, Cebrail adlı melekti" ibaresini anırtır. (Kolektif 2014: 1081) Bu anırtırma bize metinlerarasılık yöntemlerinden kapalı gönderme yöntemini hatırlatır.

Ahmet Cemal tarafından *Kanın Günahı* olarak çevrilen, özgün ismi *Blutschuld* olan şiiri Trakl, 1909 yılında kaleme almıştır. Üç kıtadan oluşan şiirin son dizesinde "*Verzeih uns, Maria, in deiner Huld!*" (*Bağışla bizi ey Meryem Ana!*) ibaresi bulunur (Trakl 1995: 68). Hristiyan inancı doğrultusundaki ayinlerde bu isimle çağrılan Hz. İsa'nın annesi Meryem Ana'dır. Trakl'ın dini inancına izlek olan bu dize aynı zamanda kapalı gönderme yöntemi ile bize *İncil*'de geçen tüm olayların bir sentezi olan *Tesbih Duası*'nı anırtır.

"Adın yüceltilsin, hükümdarlığın gelsin,
Göklerde olduğu gibi,
Yeryüzünde de Sen'in isteğin olsun.
Günlük ekmeğimizi bugün de bize ver;
Bize kötülük edenleri bağışladığımız gibi,
Sen de bağışla suçlarımızı.
Bizi günah işlemekten koru ve kötülükten kurtar. Amin.
Aziz Meryem, Allah'ın annesi, Biz günahkârlar için şimdi ve ölüm saatimizde
dua eyle.
Amin" (<http://www.hristiyan.net/katolikkilisesikatesizmi.html>).

Trakl'ın *Zu Abend mein Herz* isimli şiiri Ahmet Necdet ve Gertrude Durusoy birlikte *Akşamları Kalbim* başlığı altında dilimize çevirmiştir. Trakl 1912 yılının Eylül-Ocak ayları arasında ve tahmini olarak Innsbruck'da kaleme almıştır. Sekiz satırdan

oluşan bu şiir henüz en başında, başlığında tinsel bir etki altına alır okuyanın. *Akşamları Kalbim* ikilemini yaşamda sık sık dini ezgilerde veya öğretilerde duyarız. Bu düşünce her ne kadar ilk dize ile “akşam oldu mu duyulur yarasaların sesi” yanıldığımızı hissettirse de, akabinde gelen “karayağız at” ibaresi bizi, Hristiyanlıkta kıyamet alameti olarak ortaya çıkacağına inanılan dört atlardan biri olma düşüncesine götürür.

İncil yazarlarından Yuhanna'nın Patmosadasında gördüğü bir görüntüye dayanır. *Yeni Ahit'te Vahiy Kitabı* diye adlandırılan *Apokalips* bölümünde, Kıyamet felaketlerini getirecek olan yedi mührün açılması ile birlikte ortaya çıkacakları yazılıdır. Trakl'in şiirinde varlığını gösteren bu karayağız atlar, *Vahiy*'in altıncı bölümünde yer alır:

“..... **Üçüncü at ve binicisi: Kıtllıkları temsil eder:**

Kuzu üçüncü mührü açınca, üçüncü yaratığın «Gell» dediğini işittim. Bakınca siyah bir at gördüm. Binicisinin elinde bir terazi vardı. Dört yaratığın ortasında sanki bir sesin şöyle dediğini işittim: «Bir ölçek buğday bir dinara, üç ölçek arpa bir dinara. Ama zeytinyağına, şaraba zarar verme»” (Kolektif 2014: 1336).

Şairin kapalı gönderme de bulunduğu bizi ikna eden bir başka açı da; şiirinde attan bahsetmesinin akabinde ki satırda şaraptan bahsetmesidir. Bu durum tıpkı Yuhanna'nın siyah attan sonra şarabı yazmasına benzetilebilir. Yuhanna şaraba zarar verilmemesini söylerken, Trakl'da onun ne hoş olduğundan bahseder. İkisi de değer verir şaraba. Yuhanna'da tek olarak geçen siyah atın şiirimizde ikili olarak anılması, aynı noktalara dikkat çektiği Yuhanna ile kendisidir belki de Trakl'ca.

Bir metnin kendinden önceki metinlerle olan her türlü ilişkisini belirtmemize olanak sağlayan metinlerarasılık olgusunu Trakl'in birçok şiirinde görebiliriz. Bu ilişkiyi kimi zaman şiirinde açıkça işler. Ruhu kendine yabancı Trakl'in, hiçbir yere ait olmayan, mutlak bir huzur ve dinginliğin arayışının devr-i daim olan bu üç şiirinde ise Kutsal ile kapalı bir etkileşim söz konusudur.

Trakl'in lirik dünyasında Kutsal'ın tezahürlerini, onun şiirlerinin *Yeni Ahit*'le olan sıkı metinlerarasılık dokusunu göstermek için bu çalışmada kapalı gönderme olduğunu düşündüğümüz izdüşümleri ele aldık. Bu bölümde yapılan karşılaştırmalı gösterimler, öznel bir şair olan Trakl'a yakın hissetmenin hakkını vermek niyetiyle öznel olarak seçilmiş, taranmış, gösterilmiş ve yorumlanmıştır. Bu çalışma ile kendi uçurumumuzda karanlıkta kalan bu alana ışık tutmayı amaçladık ve üç şiirinde *Yeni Ahit*'ten Trakl'a metinlerarası bir yolculuğa çıkmış olduk. Kutsal'ın izlerini Trakl'a ait bir matbu da görmek, onun laf orucunda bu tezahürü çözümleyebilmek kadar değerlidir zannımızca.

Yaşamın bize çokça bahsettiği ortasından kırılma anlarında kalemini elinden bırakmayan, ilk yazdığı şiirden son kaleme aldığı şiire dek Kutsal'dan izler taşıyan Trakl'in bu hali, bizce Kutsal'dan ezelden ebede ayrılmadığının açıkça bir gösterimi ve şiirlerinde Kutsal'ı aramamız, buna dair bir söz söylememiz için bize gönderilmiş bir davetiyedir. Söz'ü bitmeyen şaire içkin bir söz söylemeyi ödev bilmemizin, çalışmamıza uygun metinlerarası bir sebep taşıdığını belirtmek bağımızın kuvvetli göstergesidir. Çalışmamızda Trakl'in özellikle ele aldığımız şiirlerinin *Yeni Ahit*'le arasında

metinlerarası bir bağ olduğunu saptamış olduk. Bu çalışmayı ele aldık, çünkü; “başlangıçta söz vardı.” Ve Trakl’in en güzel yanı bizi “başlangıç”a götürmesiydi.

KAYNAKLAR

- AKTULUM, Kubilay (2014), *Metinlerarası İlişkiler*, Kanguru Yayınları, Ankara
- ALLEN, Graham (2000), *Intertextuality*, Routledge, London
- ANAR, İhsan Oktay (2005), *Amat*, İletişim Yayıncılık, İstanbul
- AYTAÇ, Gürsel (1997), *Karşılaştırmalı Edebiyat Bilimi*, Gündoğan Yayınları, İstanbul
- BARTHES, Roland (2009), *Yazı ve Yorum*, Metis Yayınları, İstanbul
- BECKETT, Samuel (2012), *Godot’yu Beklerken*, çev: Uğur Ün-Tarık Günersel, Kabalcı Yayınevi, İstanbul
- ECEVİT, Yıldız(2011), *Türk Romanında Postmodernist Açılımlar*, İletişim Yayınları, İstanbul
- EKİZ, Tevfik (2006), *Almanca Yazan Türklerde Metinlerarasılık*, Çankaya Üniversitesi Yayını, Ankara
- GALİB, Şeyh (1782), *Hüsn-ü Aşk*, çev: Abdülbaki Gölpınarlı, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul
- GENETTE, G. (1994), *Palimpseste, Die Literatur auf zweiter Stufe*, Shurkamp Verlag, Frankfurt am Main
- HACİP, Yusuf Has (2016), *Kutadgu Bilig*, çev: Reşid Rahmeti Araf, Kabalcı Yayınevi, İstanbul
- HALLİDAY, M.; Ruqalya, Hasan(1989), *Palimpseste, Die Literatur auf zweiter Stufe*, Oxford University Press
- HESSE, Hermann (2017), *Siddhartha*, çev: Kamuran Şipal, Can Yayınları, İstanbul
- IRWİN, William(2008), *Against Intertextuality*, Philosophy and Literature
- Kitabı Mukaddes Şirketi Kolektif** (2014), *Kutsal Kitap*, Yeni Yaşam Yayınları, İstanbul,
- NİETZCHE, Friedrich (2009), *Böyle Buyurdu Zerdüşt*, çev: Mustafa Bahar, İskele Yayıncılık, İstanbul
- ONG, Walter (2014), *Sözlü ve Yazılı Kültür*, çev: Sema Postacioğlu Banon, 1. Basım, Metis Yayıncılık, İstanbul
- PAMUK, Orhan (2013), *Kara Kitap*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul
- TRAKL, Georg (1913), *Gedichte*, Kurt Wolf Verlag, Leipzig
- TRAKL, Georg (1915), *Sebastian im Traum*, Kurt Wolf Verlag, Leipzig
- TRAKL, Georg (1969), *Dichtungen und Briefe*, Kurt Wolf Verlag, Leipzig
- TRAKL, Georg (1989), *Akşam Vakti*, çev: Hikmet Kayahan, BFS Yayınları, İstanbul

TRAKL, Georg (1995) ***Bütün Şiirlerinden Seçmeler***, çev: Ahmet Cemal, Kavram Yayınları, İstanbul

TRAKL, Georg (2006), ***Akşamları Kalbim***, çev: Ahmet Necdet-Gertrude Durusoy, Artshop Yayıncılık, İstanbul

VARDAR, Berke (2002), ***Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü***, Multilingual Yabancı Dil Yayınları, İstanbul

WINTERSON, Jeanette (2000), ***Tek Meyve Portakal Değildir***, çev: Sevin Okyay, İletişim Yayınları, İstanbul

YEREFÖYEV, Venedikt (2017), ***Moskova Petuşki***, Nota Bene Yayınları, İstanbul

YESEVİ, HOCA AHMED (2010), ***Divan-ı Hikmet***, çev: Dr. Hayati Bice, Türkiye Diyanet Vakfı, Ankara

YÜCEL, Tahsin (1995), ***Yazın Gene Yazın***, Can Yayınları, İstanbul